BEANTWOORDING

VAN EENIGE

BEDENKINGEN

OMTRENT DE DIFFERENTE HOOGE CHARGES VAN ZYN

HOOGHEID,

EN DE PLIGTEN EN COMMANDEMENTEN

DER

MILITAIREN.

Door een OFFICIER in Staaten Dienst, voorgeſtelt aan een ADVOCAAT by een der Provintiale Hoven van Juſtitie.

Te bekoomen

Te Dordrecht by *A. Blusſé* en *Zoon* en *P van Braam*; te Leiden by *S.* en *J. Luchtmans*, *Herdingh* en *W. H. Gryp*, te Rotterdam by *D. Vis* en *J. Pols*, te 's Hage by *J. Thierry* en *C. Menſing* en *Plaat*, te Haarlem by *A. Loosjes Pietersz*, te Amſterdam by *P. Conradi*, *P. den Hengst*, *D.* en *J. Tol*, *A van der Kroe*, te Utrecht by *B. Wild*, &c.

Quae enim Domus tam ſtabilis, quae tam Firma Civitas, quae non Odiis, atque Diſſidiis funditus poſſit everti:

CIC. DE AMIC.

BEANTWOORDING

VAN EENIGE

BEDENKINGEN

OMTRENT DE DIFFERENTE HOOGE CHARGES VAN ZYN

HOOGHEID,

EN DE PLIGTEN EN COMMANDEMENTEN

DER

MILITAIREN.

Wel Ed. Geſtr. HEER!

Volgens myne vorige van den 4 May, wanneer UEd. melde als toen, wegens gebrek aan tyd, en nodig onderzoek aan UEd. begeerte nog niet te kunnen voldoen, zal deeze nu dienen tot nader beantwoording van de uwe, van 26 April laatstleden en van uwe daar by voorgeſtelde zwarigheden en vraagen:

Hoe zeer het onderwerp van gemelde uwe Misfive geheel buiten myn Boekje valt, en de bezigheden van myn beroep niet toelaaten, dat ik veel tyd beſteede tot het onderzoek van eene zo nieuwe materie voor my, die op het Politique, noch Militaire my nooit toegelegt hebbe; — wilde ik egter niet weigeren, van wegens onze oude vriendſchap, aan uw verzoek te defereeren;

Dog om eenigzints au fait te geraaken van de zaak in queſtie, heb ik gedagt de voornaamſte ſtukken te moeten naleezen, die 'er, over en weeder, omtrent de queſtie van het Haags Commando, nu zyn uitgekoomen; en ook die, waar in de bewyzen gevonden worden, op welke men zig van beide zyden beroept, zo veel ik daar toe gelegentheid heb gehadt:

De zwarigheden, die gy my voorſtelt zyn tweederlei:

1°. *Hoe gy u zoudt behooren te gedraagen, wanneer gy in uw Guarnizoen eenige Militaire ordre ontfangen mogt van iemand, aan wien gy volgens de regelen en praktyk van den dienst, niet direct ondergeſchikt zyt: Het zy dan van een Politiek Heer, of Collegie; Het zy van een Militair Officier, die het bevel niet voerde over uw Regiment, of, wanneer*

gy

gy zelve het Regiment commandeerde, die het Commando van het Guarnizoen niet hadt:

2°. *Hoe gy zoudt moeten handelen, wanneer gy in een andere Provintie, als door welke gy betaalt werdt, in Guarnizoen liggende, en het zelve, of wel uw Regiment commandeerende, eenige andere ordres ontfing, dan van den Gouverneur, of Commandant der plaats, om met uw Guarnizoen, of Regiment eenige militaire actien te doen, of natelaaten; Het zy dan van uwe Betaalsheeren, het zy van den Capitein Generaal, of eenig ander Hoofd-Officier:*

Ik erken, dat beide uwe zwarigheden, immers na myn inzien, niet ongegrond, noch van gering gewigt zyn: hoewel de laatſte, ten uwen reſpecte, thans niet te pas komt.

Eerst wilde ik wagten met UEd. te antwoorden tot dat de zaak by de Staaten van Holland zoude zyn afgedaan, dog daar meede geen haast gemaakt werdende, zal ik zulks nu ook, na dat ik het een, en ander heb nagegaan, niet langer uitſtellen, (*) maar u myne gedagten openhar-

(*) Schoon deeze Brief nu in der daad afgezonden, en ter Drukperſe gedestineert was, voor dat

hartig meededeelen, met permisſie zelve om, indien gy dezelve enige attentie waardig oordeelt, ze te mogen publyk maaken; want hoe veel er ook reeds hier over geſchreeven zy, dunkt my, dat de zaak zelve, en de gronden, waar uit de questie beoordeelt moet werden, nog niet in zyn behoorlyk licht is voorgeſtelt, en waarlyk tot meer eenvoudigheid gebragt kan worden.

En ik agte het niet geheel onnut, veel min onbetaamentlyk, om hier toe enigzints meede te werken, mits altoos de burgerlyke beſcheidenheid, en de behoorlyke egards voor de deliberatien, en Perſoonen onzer Regenten, in acht neemende:

In alle de Verhandelingen over deze fameuſe questie heeft men, na myn begrip, uit het oog verlooren, ten minſten niet met opzet onderzogt, eene remarque, of diſtinctie, die hier ter beoordeeling van dezelve, volſtrekt te pas komt, en genoegzaam ſchynt:

Gelyk dit door de minderheid van den Amſterdamſchen Raad, en te vooren ook reeds, door de Post van den Nederrhyn, in zyn N°. 432, te regt is opgemerkt;

Te

de Hollandſe Reſolutie van 26 July, tot deciſie der questie, in de waereld was, heeft men egter geen reeden gevonden, om de uitgaave derzelve niet te doen voortgaan.

Te weeten, dat men de differente qualiteiten van den Prins te veel, als onder een vermengt, beſchouwt, en niet genoeg van elkander onderſcheid, zo als egter hier wel behoorde;

Gelyk ik ook in de wederzydſe Memorien, geene voldoende, en klaare diſtinctie, en bepaaling gevonden heb, van de onderſcheidene zoorten van Commandementen over de Militie:

Alvoorens derhalven uwe vraagen te beantwoorden, moet ik u myne gedagten op deeze twee pointen voordraagen:

De Heer *Sincerus* remarqueert in de zo even geallegeerde N°. 432 van de Post, met zeer veel regt, dat *ſchoon de hooge waardigheden van Stadhouder, Gouverneur, en Capitein Generaal alle in een perſoon van zyn Hoogheid vereenigt zyn, deeze vereeniging egter geen verwarring moet baaren, maar dat yder deezer waardigheden in haare betrekkingen, afzonderlyk beſchouwt moeten werden;*

De Vroedſchap van Amſterdam hadt by de 2de Preliminaire Remarque van haare Pro-Memorie, gepoſeert, *dat zy het*, uit hoofde van de vereeniging der evengemelde hooge waardigheden, in de Perſoonen der Succesſive Prinſen van Oranje, *voor overhoodig hielden, in een onderzoek te treeden, in welke relatie het*

Commando van het Haagſe Guarnizoen, eigentlyk aan zyn Hoogheid Competeeren zoude: (*)

Hier op reflecteeren de elf bekende Heeren, *dat dit onderzoek geenzints overhoodig, maar allernoodzaakelykst zoude geweest zyn, tot het wel, en grondig examineeren van de zaak in queſtie*;

En deeze remarque komt my zeer gepast voor; zoo als zy my dan ook bewoogen heeft, om dit ſtuk wat nauwkeuriger naategaan:

In de Commisſien der voorige Prinſen, vindt ik dezelve genaamt, *Gouverneurs*, Capiteins Generaal, en Admiraals; of ook wel *Stadhouders*, *Gouverneurs*, en Capiteins Generaal.

In

(*) Deeze Remarque der Heeren van Amſterdam is apparent gegrond op het gezegde der Staaten van Holland zelve, by hunne deductie van 1651: „ dat het „ niet noodig was aan te wyzen de diſtinctie, die „ daar zoude mogen weezen, tuſſen het Gouverne„ ment, en Capitein Generaalſchap, der particuliere „ Provintien, alzo dezelve charges altyd in een en „ dezelve Perſoon zyn gecombineert geweest.

Dog in die deductie wierdt een geheele andere queſtie verhandelt, dan thans; dezelve hadt zyn relatie tot het gezag van een Capitein Generaal van de Generaliteit, in tegenoverſtelling van een Gouverneur, en Capitein Generaal van een particuliere Provintie; daar hier gedisputeert werd over de magt, aan zodanig Provintiaal Amptenaar, door den Souverain, in zyn eige Provintie, gedefereert.

In die van Willem V., werd Hy aangeſtelt tot *Erfſtadhouder Erfgouverneur*, en Erf Capitein Generaal.

De Heer *de Groot* ſpreekt in zyn *Apologie* doorgaans van de Stadhouders, onder de naam van *Gouverneurs*; *Præfecti*:

En de Raadpenſionaris *van Slingelandt* vindt het *opmerkelyk*, (*a*) dat by de Inſtructie van *Prins Mauritz* den *titel van Stadhouder* wel gegeeven werdt aan *Willem I.*, zyn Vader, en de vorige *Stadhouders onder de Graaven*, maar niet aan Hem zelve, aan wien alleen die van *Gouverneur*, en Capitein Generaal wierdt gegeeven; beſluitende daar uit, dat de Staaten, toen altoos preſent zynde, begreepen geen *Repreſentant* of *Stadhouder* nodig te hebben; welke qualiteit ook eerder aan Gecommitteerde Raden, dan aan den Gouverneur, en Capitein Generaal zoude toekoomen, by abſentie van de Staaten:

Verder zegt hy, dat het *ampt van Gouverneur, en Capitein Generaal*, twee diſtincte ampten zyn, die wel door een Perſoon bekleedt werden, maar egter gevoeglyk door twee zouden kunnen waargenoomen werden, gelyk hy uit vroegere voorbeelden aantoont.

Dat ook dit ampt *ten deele Politicq*, *ten deele*

(*a*) Gedenkſchriften, 1 D. p. 125.

deele militair is; dat tot het *eerſte* de Titul van *Gouverneur*, en tot het *tweede* die van *Capitein Generaal* haar betrekking hebben, gelyk het woord *Gouverneur* van ouds een *Politicq amptenaar* beteekent. (*b*)

Dat de Stadhouders in hare Politique qualiteit alleen relatie hebben tot de Staaten van de reſpective Provintien, van welke zy Gouverneurs zyn, dog in hare militaire qualiteit, of in die van Provintiale Capiteins Generaal, ſonderling meede tot de Generaliteit.

Hier uit volgt dus wel, dat de Titul van *Gouverneur* meer gepast, en eigen zoude zyn, dan die van *Stadhouder*, en dat zy ook van ouds doorgaans *alleen*, maar naderhand *promiscue*, *met die van Stadhouder*, gebruikt is;

Dat ook deeze beide Tituls meer relatie hebben tot de politique, dan tot de militaire qualiteit van de Prinſen van Orange:

Maar uit het zo even geallegeerde begrip van de Staten, na den dood van Willem I, dat zy toen geen Stadhouder, maar wel een Gouverneur nodig hadden, en uit het geene verder geallegeert werdt by deezen vermaarden Schryver, omtrent de aanſtelling en den eed der Provintiale Gou-

(*b*) Gedenkſchr. I. D. p. 128. IV. D. p. 98.

Gouverneurs, of Stadhouders, door, en aan de Generaliteit, voor den jare 1620 gedaan; — omtrent de betaaling van het militair Tractement van den *Staadhouder* van Friesland en Groningen, op den Staat van Oorlog: uit het geene ik vind by *Grotius in het XI Capittel van zyn Apologie; dat uyt den eed van den* GOUVERNEUR *van Holland, komt te blyken, dat Hy in die qualiteyt twee Obligatien heeft, de eene aan de Staaten Generaal, om haar te gehoorzamen in zaaken, raakende het beleydt van den oorlog; de andere aan de Staaten van Holland, om haar getrouw te zyn, en hare beveelen in het particulier naa te koomen.*

Uit het gezegde van de Staten van Holland, in hare bekende Deductie van 1651; „ *dat* alle Overſten, die in de Steeden van „ Holland, en Zeeland, in guarniſoen gelegt „ werden, van zyn Excellentie (namentlyk „ *in qualiteit van Gouverneur* (*c*) *der Pro-* „ *vintie*,) commisſie ontfangen, en de Sta- „ ten van Holland, en Zeeland, mitsgaders „ zyn Excellentie, eed van getrouwigheid „ en gehoorzaamheid doen."

En in Hoogstderzelver nadere Deductie van den jare 1657, n. 140 - 144. „ dat „ de Staten der reſpective Provintien, elk „ over

(*c*) Niet van Capitein Generaal. Vid. Aitsma Herſt. Leeuw p. 192.

„ over de militie van hare bezolding, moo-
„ gen ſtellen zodanige opperhoofden, het
„ zy *Gouverneurs*, het zy Capiteins Ge-
„ neraal, of andere, als hun goeddunkt."

En uit den Eed, nog hedendaags door alle Krygslieden gepreſteert werdende, „ dat zy zo wel de Staten van die
„ Provintie waar in zy guarniſoen houden,
„ als die, op welkers repartitie zy zyn
„ ſtaande, vroomelyk zullen dienen, onder
„ het bevel van zyn Hoogheyt, *Gouver-*
„ *neur* van den Lande, en ook van de
„ *Gouverneurs* der andere Provintien, in
„ welke zy gebruikt werden:"

Zoude myns bedunkens niet zonder grond beweert kunnen werden, dat het *ampt van Gouverneur niet enkel, en alleen Politicq is*, maar ook een dadelyke betrekking op het *militaire* defenſie weezen van de Provintie is hebbende:

En dat hier in ook de reeden te vinden is, waarom in de Commisſien van de Prinſen van Orange, en byzonder in de laatſte, aan zyn Hoogheid Willem V. de Tituls gegeeven werden, van *Stadhouder*, *Gouverneur*, en *Capitein Generaal;*

Het welk zekerlyk nog eenige diſtinctie aanduidt tuſſen de qualiteit van *Stadhouder*, en van *Gouverneur*; dewyl anders de uitdrukking deezer beide Tituls overtollig, zo niet verkeert zoude zyn:

Waar-

Waaromtrent ik, (behoudens alle reſpect voor den grooten *Sangelandt*,) zoude remarqueeren, dat het ampt van *Stadhouder* tegenswoordig alleen kan zien, en zyne betrekking hebben, op de exercitie van die zaaken, welke oudstyds door de Stadhouders der Graaven, by hunne abſentie, en nu nog door dezelve op naam, en uit last der Staaten werden verrigt, als

„ Het voorſtaan, en bewaaren van de „ Hoogheid, gerechtigheid, Privilegien, „ en welvaaren van den Lande, Steeden, „ en Ingezeetenen, mitsgaders het gebruik „ van de Christelyke Religie, ſo die by pu„ blyke authoriteit geexerceert werd, de„ zelve te conſerveeren, en beſchermen „ van alle overlast, en foulen, desorder, „ oneenigheid, afbreuk en ſchaade:

„ Voorts het doen gebruiken, en ad„ miniſtreeren van Regt, en Juſtitie, de „ Proviſien van Juſtitie behoorlyk te doen „ verleenen, en executeeren:

„ Het verleenen van Brieven van gra„ tie, remisſien, pardon, en abolitien;

„ Het veranderen van Burgemeeſteren, „ Scheepenen, en wetten, na behooren, „ en agtervolgende de Privilegien, van de „ reſpective Steeden en Plaatſen:"

Welke verrigtingen notoir geheel Politicq zyn:

Dat daarenteegen tot de Post van *Gouver-*

verneur meer eigentlyk zoude kunnen betrekkelyk gemaakt werden al het geene de Heer *de Groot* zegt, tot het beleidt der zaaken van oorlog te behooren, en tot de verzeekering, en defenſie der Provintie:

Het welk in de *Inſtructie voor Prins Maurits* met deeze woorden uitgedrukt wierdt:

„ Dat de Gouverneur met de Gedeputeerde Raaden voorzien zal op de noodelyke guarniſoenen, verſeekertheyt, en „ beſcherming van de Landen, Steeden, „ Sterkten, Haavenen, waateren, en ſtroomen van dien. (*d*)

Terwyl in de *Commiſſien* der laatste Gouverneur alleen hieromtrent gezegt werdt:

„ Dat zy zullen doen houden goede „ opſigt, ordre, en wagten, in de Steeden, „ en Sterkten, ſoo te waater, als te Lande, daar het van noode weezen zal."

En het zoude dan eigentlyk ook zyn in qualiteit van *Gouverneur*, dat zyn Hoogheid ſeſſie heeft in het Collegie van Gecommitteerde Raaden:

Welk Collegie, volgens desſelfs aart, inrigting en Inſtructie, ten tyde wanneer de Provintie zonder Stadhouder is, of wanneer deeze minderjarig, of abſent is, *alleen*, en anders, *met aenzelven*, de zaaken

(*d*) Vid. Slingel. I. D. p. 137. IV. D. p. 107.

ken die tot het departement van een Gouverneur, dat is tot de beveiliging, en verdeediging der Provintie behooren, moet bezorgen, en beſtieren: (e)

Wat nu betreft het ampt van *Capitein Generaal*, het geen zekerlyk alleen *Militair* is, zoude ik denken, dat daar toe eigentlyk behoort, of wel dat het alleen beſtaat, in het voeren van het bevel, of gebiedt over de Militie, of het *Volk* van Oorlog; waaromtrent nagaande de Stukken, die in bedaarde, en Stadhouderlooze tyden, op deeze materie zyn te voorſchyn gekoomen, inzonderheid de deductien van de Staaten van Holland, van de jaaren 1651. en 1657, boven reeds geallegeert;

Leeze ik in de eerſte, dat de Staaten van yder Provintie altoos geſtelt hebben haare particuliere *Capiteins Generaal*, dewelke noodzakelyk *het gezag, en de authoriteit over de Militie, binnen yders Provintie, hebben moeten exerceeren:*

In de tweede zeggen H. Ed. Gr. Mog. (N. 28.) dat *de Militie van yders repartitie*, ſtaat onder het gebiedt van de Staaten, haare betaalsheeren, en onder het *Commandement van den Gouverneur hunner Provintie, als* CAPITEIN GENERAAL en

(e) Slingelandt I. D. p. 135. *ſeqq.*

en OPPERHOOFD *over dezelve*: N°. 34. dat dit gebiedt, en Commandement zig ook uitſtrekt, buiten een yders Provintie:

En N. 81 & ſeqq. dat deeze Provintiaale Capiteins Generaal, wanneer er geen Capitein Generaal van de Unie was, in expeditien van Oorlog, yder in het byzonder gecommandeert hebben, de Militie, op de Repartitie van zyn Provintie ſtaande:

Onder dit Commandement zal dan, behalven het expedieeren, en doen executeeren der ordres van de Staaten, of van derzelver gedeputeerden, ook behooren, alles wat tot de Militaire Huishouding en Krygsdiſcipline betrekkelyk is, het doen onderhouden van alle Ordonnantien op de Waapening, Kleeding, Militaire Wagten en Exercitien, het compleet en in goeden ſtaat houden, beneffens het monſteren der Compagnien te voet, en te paard; het geeven van de verlooven; en andere Militaire ſchikkingen.

Van welk Commandement, in de inleiding van de Memorie van Conſideratien der elf Amſterdamſe Vroedſchappen, van den 9 Maart, gezegt werdt, dat de Staaten noit, en zelfs niet op den 8 Sept., van intentie waaren geweest het zelve aan hunnen Capitein Generaal te ontneemen:

In de Inſtructie voor den Stadhouder van *Gelderland* van 1722, werdt gezegt dat

dat Hy *mede zal zyn Capitein Generaal* over de *Militie op die Provintie gerepartiteert*, en dezelve *in goede order*, en *krygsdiſcipline* zal houden:

En het Caracterique onderſcheid tuſſchen de post van een *Gouverneur*, en van een *Capitein Generaal* in het algemeen, vindt men al zeer klaar, en zaakelyk beſchreeven in de bovengemelde Deductie van 1651. (*f*)

De Staaten poſeeren daar by, dat de authoriteit van een *Gouverneur Generaal, zig heeft uitgeſtrekt over alle de geunieerde Provintien*, met volkoome magt, om te gebieden in het ſtuk van oorlog, en des daar af dependeert, te waater, en te Lande, over alle de Provintien, Steeden en Leeden van dien:

En daar en teegen, dat de Charge van *Capitein Generaal*, zig niet verder heeft uitgeſtrekt, als over het *volk van oorlog*, in dienst der Provintien weezende, ofte de *Legers ſelve*, *buiten de ſtemmende Provintien:* dat de *Gouverneur Generaal* het abſolut gebiedt heeft gehadt over de Gouverneurs der particuliere Provintien, maar *niet de Capitein Generaal*, die over de particuliere Capiteins Generaal, binnen derzelver reſort, geen Commandement ter waereld gehadt heeft.

Waar

(*f*) Aitsma, Herſt. Leeuw. pag. 193.

Waar uit dit beſluit ſchynt te kunnen opgemaakt werden:

Dat het gezag van een *Provintiale Gouverneur*, zyne betrekking in het generaal heeft tot het *plaatſelyke*, *of territoriale*, en alles wat tot beveiliging, en beſcherming van zyne Provintie vereiſcht werdt.

En dat de authoriteit van een *Capitein Generaal* zig bepaaldelyk, en niet verder extendeert, dan, tot *het volk van oorlog*, om het zelve altoos in goede ſtaat, order, en gereedheid te houden; en conform de wil, en beſluiten van den Souverain, binnen deszelfs Provintie, dog buiten hunne ordinaire guarniſoenen, te commandeeren, en te doen marcheeren, en ageeren, na vereiſch van zaaken.

Dat wyders een *Gouverneur*, ook in het militaire, hooger rang heeft, dan de *Capitein Generaal*, en dat derhalve, indien men zig deeze twee posten voorſtelt waargenoomen te werden door twee onderſcheide Perſoonen, de *Capitein Generaal* verpligt zoude zyn de ordres van den *Gouverneur*, omtrent het gebruik der militie, tot beveiliging, en verdeediging der Provintie, na te koomen, en te executeeren:

Dat het gezag van een *Gouverneur der Provintie* zig ook extendeert over de byzondere Gouverneurs, of Commandeurs

van

van Steeden of Sterktens binnen zyne Provintie geleegen; dog dat den *Capitein Generaal* geen bevel competeert over de bezettingen der byzondere plaatsen; als alleen voor zo veel betreft de huishoudelyke schikkingen, militaire reglementen, en discipline, die de militie, op de repartitie van zyn Provintie, in het gemeen raaken: waarom Hy dezelve ook zo buiten, als binnen het Provintiale territoir zoude vermoogen te inspecteeren, exerceeren, en monsteren (g); met Communicatie egter van de Magistraat, of plaatselyken Gouverneur, of Commandant: En dat een *Capitein Generaal*, wanneer binnen de Limiten van zyn Provintie, ingevolge de gemaakte schikkingen, en besluiten door den Souverain, van de militie zig aldaar bevindende, eenig gebruik zoude moeten gemaakt werden, tegen buiten, of binnenlands geweld, over dezelve, het zy dan op de repartitie van zyn eige, of van andere Provintien, en chef zoude moeten Commandeeren, en het beleid, of bestier van den oorlog voeren; altoos egter ondergeschikt aan de generale ordres van de Staaten of van den Gouverneur, met de Gedeputeerde Staaten, of Gecommitteerde Raaden: Dit gezegde denk ik zal genoeg zyn om U Ed. te doen begry-

 pen,

(g) Sling. IV D. p. 52.

pen, welke diſtinctie er na myne geringe gedagte niet alleen wezentlyk plaats heeft, tuſſchen de ampten, functien, en de rang van een *Stadhouder*, *en Gouverneur*, en die van een *Capitein Generaal*, zo dat dezelve door twee onderſcheide Perſoonen zouden kunnen waargenoomen werden; maar ook, dat hoe zeer de post van *Stadhouder*, en *Gouverneur* doorgaans voor dezelve gehouden werdt, en ook niet wel anders dan door een en dezelve Perſoon bekleedt kan werden, er nogtans zommige zaaken zyn, die Hy meer eigentlyk, *quâ Stadhouder*, en andere, die Hy *quâ Gouverneur*, verrigt, en uitoeffent.

Nu moet ik overgaan tot de onderſcheide zoorten van *Commandementen*, *in het Militaire:*

In de eerſte plaats komt hier in aanmerking het *oppergezag van den Souverain in yder Provintie*, *over al het krygsvolk*, *ſtaande op derzelver repartitie*, *of zig op derzelver territoir bevindende*; gelyk de Heeren van Amſterdam dit met deeze zelve woorden beſchryven in het declaratoir, agter hunne reſolutie van den 9 Maart.

Tot verſtand egter van deeze ſtelling moet aangemerkt werden, dat dezelve in den volſten zin, en zonder eenige uitzondering zoude doorgaan, indien al het krygsvolk, het welk op de repartitie van al-

elke Provintie is ſtaande, zig ook werkelyk altyd binnen dezelve onthielt;

Maar dat, zulks geen plaats hebbende, en integendeel de meeſte militie, zonder onderſcheid van repartitie, in de reſpective Provintien, en in de Generaliteits plaatzen, dan hier dan daar, verdeelt zynde, als behoorende tot het gezamentlyke Bondgenootſchap, dus ook ten dien opzigte zodanige bepaalingen, of exceptien in agt genoomen moeten werden, als den aart der zaake, en het regt van Souverainiteit, yder Provintie afzonderlyk competeerende, natuurlyk meedebrengen.

Waar van, om nauwkeurige onderrigting, en een klaar denkbeeld te verkrygen, U Ed. gelieve nateleezen het 1ſte en 2de Capittel uit het IV. Deel van de meergemelde ſchriften van den Raadpenſionaris *van Slingelandt*, dewelke voor een officier, die de militaire Conſtitutie, en Regten van ons Land, verlangt te weeten, onontbeerlyk zyn:

Werdende aldaar, zo uit de Leer van den Heer *de Groot*, als uit de oude reſolutien van Staat, aangeweezen; dat volgens de origineele inrigting van ons militaire Weezen, en de gronden der Unie, het krygsvolk van den Staat, behalven hunne eerſte, en generale relatie, tot het algemeene Bondgenootſchap, geene ande-

re verpligting tot een der byzondere Gewesten zouden hebben, dan uit hoofde van het territoir, op het welke het zelve zig bevindt, tot de hooge en mindere Overheden van het zelve; en dus in geenen opzigte tot die Provintie, door welke het betaalt werdt:

Dog dat in vervolg van tyden, de Staaten der particuliere Provintien zig meede een byzonder gezag hebben aangemaatigd over die militie, dewelke op ieders repartitie is ſtaande, waar uit ontſtaan is hun tegenwoordig regt, over dezelve,

1°. tot het vorderen van een particulieren eed van getrouwigheid;
2°. tot het aanſtellen der Officieren;
3°. tot het doen der Monſtering;
4°. tot het deſigneeren der Compagnien die in cas van reductie, afgedankt zullen werden; en
5°. tot de cognitie, en deciſie van alle geſchillen, ter zaake van ſoldyen, en pretenſien daar op gefundeert.

Welke Regten, en welk gezag de Staaten van byzondere Provintien dan ook tegenwoordig mogen exerceeren, of pretendeeren, over de militie van hare Provintie, vermeine ik, dat deeze authorteit *de jure* zig nooit kan extendeeren tot de dispoſite over dat gedeelte van gemelde militie, het welke zig buiten het territoir van hunne Pro-

vin-

vintie bevindt; maar dat de dispoſitie over het zelve, dat is het regt en de magt om daar van gebruik te maaken tot beveiliging, en verdeediging van hun gewest, of Stad, tegen buiten, of binnenlands geweld, volkomen ſtaat aan de Staaten van die Provintie, of de Magiſtraat van die Stad, op welkers territoir zodanig gedeelte der militie is logeerende; als brengende de gronden der Unie, en de riciproque pligten der bondgenooten jegens elkander meede, dat in zodanige gevallen, wanneer de nood van een der Provintien het vereiſcht, de militie van het gezamentlyke bondgenootſchap, zonder eenig onderſcheid van repartitie, en zo veel daar toe vereiſcht, of verzogt werd, ter adſiſtentie van dezelve afgezonden, en gebruikt werde:

Waarom ik dan de vryheid moet neemen op deeze concept verklaaring van de Amſterdamſche Vroedſchap aantemerken, dat dezelve te algemeen, en onbepaald is;

Dewyl het krygsvolk ſtaande op de repartitie van de Provintie van Holland, wel van niemand afhankelyk is, of ter geener dispoſitie ſtaat, dan van Hun Ed: Gr: Mog:, zo lange, en voor zo veel het zelve zig binnen de Provintie van Holland bevindt;

Maar niet, zo draa het zelve op eene expeditie is, of guarnisoen houdt in een andere Provintie, of in de Generaliteits Landen, wanneer het ontegenspreekelyk voor zo veel hun gebruik, tot voorzeide dienſten, betreft, alleen afhankelyk is, en ter dispoſitie ſtaat van de territoriale Hooge, of Laage Overheid; ——

En dewyl zodanig krygsvolk, het welk op een andere Provintie is gerepartitieert, dog zig binnen die van Holland ophoudt, wel in evengemelde relatien meede alleen ter dispoſitie van H. Ed. Gr. Mog. is ſtaande, dog met betrekking tot die zaaken, of regten, welke booven gezegt zyn aan de reſpective betaalsheeren te competeeren, ook van deeze geheel afhankelyk blyft:

Want offchoon de Provintie van Holland meer krygsvolk betaalt, dan alle de andere te zaamen, kan dezelve daarom geene meerdere regten op het zelve pretendeeren, en exerceeren, dan een der overige Gewesten; en zo wel als H. Ed. Gr. Mog. dus de privative dispoſitie, invoege voorſchreven, en met volkome regt, ſustineeren, over al het volk van oorlog, zig op Hollands territoir bevindende, en op de repartitie, zo van een der andere, als van haare eige Provintie, ſtaande; kunnen zy aan de Staaten van

een

een der geunieerde Gewesten, even gelyk regt, en magt over de militie, wel op Hollandſche repartitie ſtaande, dog zig op het territoir van zodanig gewest bevindende, niet bedisputeeren, of ontzeggen;

En dit houde ik my wel verzeekert, dat geen kundig Regent, of Ingezeeten, in ons Staatsregt eenigzints ervaaren, zal tegenſpreeken;

Dan daar tegenwoordig uit gebrek aan onderzoek, of al te verregaande drift tot nieuwigheden, wel eens ſtellingen geleerd en gedreeven werden, die van onze oude, en waare conſtitutie niet weinig afwyken, en waar door min kundige ligtelyk misleid werden;

En om dat ik uwe tweede vraag alleen uit deeze gronden zal moeten beantwoorden;

Zo heb ik, door eene wat breedvoeriger verhandeling van deeze, niet onverſchillige materie, getragt UEd. van dezelve een klaar, en duidelyk denkbeeld te geeven.

Van het Opperste, of Souverain Gezag en Commandement over het Krygsvolk, nu overgaande tot de byzondere, en daar aan altoos ondergeſchikte, Commandementen; ſtaat te remarqueeren,

Dat gelyk in alle Huishoudingen, en Regeeringen, tot conſervatie van de goe-

de orde en van het gemeene welzyn, eene ſubordinatie tusſchen den meerder en minder, moet plaats hebben; Zulks ook wel in het byzonder op het militaire weezen van applicatie is;

En dat, daar de Souverain zelve, het ondergeſchikt militair Commandement, ter uitvoering van deszelfs beveelen, niet kan exerceeren, daar toe derhalve andere Perſoonen aangeſtelt, en gemagtigt moeten werden, met meer, of minder gezag, naar maate van hun qualiteit, en rang; terwyl tusſchen zodanige hoogere, of laagere militaire Commandanten, ook weder een vaste, en gereegelde ondergeſchiktheid plaats hebben, en geobſerveert moet werden:

Dewyl nu, volgens den Heer *van Slingeland*, de militie eigentlyk wel in dienst is van de Generaliteit, dog dat de Staaten, die dezelve betaalen, en op welkers territoir zy zig bevindt, differente deelen van het gezag over dezelve exerceeren;

Zal ik *eerst* ſpreeken van de Bevelhebberen, welke van wegens de Generaliteit; en daar na van die, welke door de reſpective Staaten der Provintien, over het Krygsvolk geſtelt werden:

De Staaten Generaal, gelyk overbekend is, ſtellen in de eerſte plaats aan, een

een *Stadhouder*, *Gouverneur*, en *Capitein Generaal* over alle de *Generaliteits Landen*, mitsgaders een *Capitein* en *Admiraal Generaal* van de Unie: vervolgens de *Veldmaarſchalken*, *Generaals*, en verdere Hoofdofficieren; zo als ook de byzondere *Gouverneurs*, *Commandeurs*, en verdere plaatſelyke Officieren in de respective Steeden, en Sterktens, onder het reſort van de generaliteit.

Deeze *Gouverneur* en *Capitein Generaal*, is altoos een, en dezelve Perſoon, dog zoude twee onderſcheide Perſoonen kunnen zyn; zo als boven reeds aangemerkt hebbe;

En hoewel ik zeide, dat de post van een *Gouverneur* in het algemeen zyne betrekking heeft tot de territoriale beveiliging, en defenſie van zyn departement, en die van *een Capitein Generaal* bepaaldelyk, tot het krygsvolk onder zyn bevel ſtaande;

Moet UEd. egter begrypen, dat dit krygsvolk, als meede uitmakende een der voornaamſte middelen ter verdeediging van een plaats, in zo verre, *in genere* wel degelyk meede is ſtaande onder het gebiedt van den *Gouverneur*.

Deeze *Gouverneur* derhalven zoude in naam van H. Hoog. Mog. moeten exerceeren het opperſte bevel in, en over al-

le de generaliteits Landen, Steeden en Sterkten; en in die qualiteit de beſtelling, of diſpoſitie hebben over al het krygsvolk, het geen zig op dit generaliteits territoir bevindt; alles egter met advys, en overleg, volgens myn begrip, van den Raad van Staaten:

Ook zoude Hy, in deeze qualiteit, het regt hebben, om in alle de guarniſoens plaatſen, onder dit zyn gouvernement behoorende, in Perſoon het opperbevel te voeren

En wat het *werk der Patenten* aangaat, zoude de magt daar over meede eigentlyk meer behooren tot de charge van een *Gouverneur*, dan van den *Capitein Generaal*; dog dewyl in den jaare 1672, 1747. en 1766. telkens by ſpeciale reſolutien, deeze magt, tot kennelyk wederzeggen toe, in het generaal, niet alleen over het reſſort van de Generaliteit, maar ook in alle de ſtemmende Provintien, en zekerlyk niet zonder wyze redenen, geconfereert is, aan de ſucceſſive Heeren Prinſen van Orange, als *Capiteins Generaal* van den Staat, ſchynt men thans het *regt over de Patenten*, immers zo lang de gezamentlyke Provintien daar in geen verandering maaken, te moeten aanmerken, *behoorende tot de post van Capitein Generaal* van de Unie.

Welk

Welk gezag voorts een *Gouverneur*, in onderſcheiding van een *Capitein Generaal* van den Staat, zoude behooren te exerceeren, in tyden van Oorlog, en wanneer de Legers van den Staat te velde zyn, zoude meede moeilyk te bepaalen zyn, dog ik het liefst daar voor houden, dat in die tydsomſtandigheden, de *Gouverneur*, met de *gedeputeerden te velde*, en als het eerste Lid van die Commisſie, omtrent het geheele beleidt, en beſtier van den oorlog, na ingenoome preadvys van den *Capitein Generaal* of wel by abſentie van gezegde Commisſie, met advys en overleg van deeze laatſte, alle nodige maatregelen, en beſluiten zoude mogen, en moeten neemen, ten meesten dienſte van den Lande:

Uit al het zo eeven, en hier vooren reeds gezegde, zal UEd. nu ligtelyk kunnen opmaaken, dat het Commandement van den *Capitein Generaal* van den Staat, voornamentlyk zoude beſtaan in het opperbevel over de Legers te velde, of op militaire expeditien zynde, en in het depecheeren der ordres, of patenten aan de militie, tot het marcheeren van de eene, na de andere plaats, alles met overleg, van of wel geſubordineert aan de Commisſie te velde, als repreſenteerende den Souverain;

De

De Commandementen van de verdere Hooge Officieren, *Veldmaarſchalken*, *Generaals*, en andere, begrypt zig van zelve, dat alleen beſtaan in het gebieden van dat gedeelte der militie, het welk onder hun beſtier, en ordres geſtelt is, ter executie van de beveelen hun door den *Capitein Generaal*, of andere, volgens de reegulen van den dienſt, in rang boven hun geſtelt zynde officieren, gegeeven werdende:

Strekkende zig egter het Commando, en het gezag van den *Capitein Generaal*, en verdere officieren voornoemt, volgens de Hollandſche deductie van 1651 *niet verder uit, als over het volk van oorlog, of over de Legers, buiten de ſtemmende Provintien.*

Behalven dat de *Capitein Generaal*, uit hoofde van de generale magt over de Patenten, ook bevoegt is, om alle de Troupes in, en buiten de gezegde Provintien te doen trekken, en marcheeren, zo als hy ten meesten dienſte van den Lande, of ter executie van de beſluiten, en beveelen van H. Hoog. Mog. den Raad van Staaten, of Gedeputeerden te velde, noodig oordeelt:

Waarop niet te onregt geremarqueert zoude kunnen werden, dat, *ex paritate rationis*, de dienst van het Land ook wel zoude vorderen, dat in oorlogstyd, de magt,

magt, of het Commando van den *Capitein Generaal*, zig meede uitſtrekte, of dat hy het zelve ook vermogt te exerceeren, binnen zodanige van de ſtemmende Provintien, op welkers territoir het Leger van den Staat zig in cas van nood, geheel, of gedeeltelyk zoude moeten retireeren, en onthouden:

Hoewel deeze remarque tegenwoordig, en wanneer de *Capitein Generaal* van de Unie, deeze zelve post teffens meede in alle de byzondere Gewesten bekleedt, van geen applicatie is; (h)

Eindelyk koomen hier in Conſideratie de Commandementen, welke de *Gouverneurs*, *Commandeurs*, *Grootmajoors &c.* in de reſpective Guarniſoens plaatzen exerceeren:

Omtrent de byzondere regten, en pligten van dewelke ik nogtans in geen ſpecificq detail zal treeden, als zulks zekerlyk minder, dan UEd. zelve kundig zynde; alleenlyk zoude ik denken, dat tusſchen de functien van die officieren, welke aan de plaats zelve geaffecteert zyn, en die welke eigentlyk het bevel voeren over het krygsvolk, gelyk de *Commandant van het guarniſoen*, dezelve distinctie omtrent, behoort gemaakt te werden als ik reeds opgegeeven heb plaats te hebben, tusſchen de

(h) Vid. Slingel. IV. D. p. 122.

de posten van een *Gouverneur*, en een *Capitein Generaal*, 't zy van een der Provintien, 't zy van de Unie:

En uit dien hoofde zoude ik ook begrypen, dat geen *Capitein Generaal*, *Veldmaarſchalk* of ander *Hoofd-Officier*, eenig Commando zoude kunnen pretendeeren, of exerceeren, in een guarniſoens plaats, voorzien van een byzondere *Gouverneur*, of *Commandeur*, alſchoon van minder rang, of anciënniteit in den dienst dan *zy zelve*; ja zelfs niet over het krygsvolk in zodanige plaats, indien *zy zelve* tot het guarniſoen niet behooren.

In de *tweede plaats* moet ik nu met UEd. overweegen de differente militaire Commandementen; welke in naam, en van wegens de Staaten der Reſpective Provintien, yder in den haare, geëxerceërt werden:

Onder welke wederom de eerſte rang bekleedt die Perſoon, of Perſoonen, aan wien het gouvernement der Provintie is gedemandeert:

Vervolgens de *Capitein Generaal*, of ander opperhoofd over het volk van oorlog, het welk in zyne Provintie logeert, voor zo veel het gebruik van het zelve betreft; en het welk op deszelfs repartitie ſtaat, voor zo veel betreft de byzondere relatien, uit deezen hoofde tuſschen de mi-

litie,

litie, en deszelfs Betaalsheeren ſubſtiſteerende. als boven reeds aangeweezen is.

En eindelyk de plaatſelyke Gouverneurs, Commandeurs, Commandanten van het guarniſoen &c.

Wat aangaat het *Gouvernement* der byzondere Provintien, en wel van die *van Holland*, waar van thans alleen questie is;

Zal UEd. uit myne vorige remarques reeds genoeg hebben kunnen opmaaken, welk daaromtrent myn begrip zy:

Te weeten, dat deeze post, en titul ſpeciaal aan zyn Hoogheid by deszelfs Commisfie is gedefereert, en dus wettig competeert.

Welke de Functien, en prærogativen zyn, tot deezen post behoorende, zal ik hier niet repeteeren;

Maar UEd. doen opmerken, dat myns oordeels wel aan Zyn Hoogheid in Perſoon den Titel van Gouverneur, met den rang en uiterlyke teekenen van gezag, en eere, aan die charge verknogt, toekomt, de geheele Provintie door, en in alle plaatſen met krygsvolk van den Staat bezet, of ſchoon met eenige bepaaling ten opzigte van de reſidentieplaats van den Souverain, en van de ſtemmende Steeden; — Edog dat Hy in de uitoeffening van de Functien, tot het gouvernement behoorende, immers in alle zaaken van eenig gewigt,

met

met overleg en advys van gecommitteerde Raaden te werk dient te gaan: De reeden voor dit myn gevoelen zyn deeze:

Om dat de gecommitteerde Raaden, by vacature van deezen post, en by afweezigheid, of minderjarigheid van den Gouverneur, natuurlyk die geene zyn, welke alle de zaaken, tot het Gouvernement der Provintie ſpecteerende, moeten verzorgen, en verrigten;

Om dat ook wel duidelyk aan Zyn Hoogheid by zyne Commisſie werd gelast, in alle militaire zaaken te procedeeren, met advys van gecommitteerde Raaden:

Om dat aan Hem ook, zekerlyk in deeze qualiteit, en met dit oogmerk, is verleent Seſſie, en Stem in het Collegie van gecommitteerde Raaden:

Om de naauwe connexie, die de bezorging van alles wat tot de beveiliging, en verdeediging der Provintie behoort, heeft, met het Finantie weezen, het geen ſpecialyk aan de directie van dit Collegie is gedemandeert.

Om dat de Patenten, door den Capitein Generael van den Staat aan het krygsvolk gegeeven werdende, om uit, of in de Provintien te marcheeren, aan de gedeputeerde Staaten, of gecommitteerde Raaden, moeten vertoont, en door dezelve ge-

geapprobeert of gevidimeert werden, alvoorens effect te kunnen sorteeren:

En eindelyk om dat het Krygsvolk aldus met kennis van de gezegde Collegien gelast zynde, om in eene, of andere Provintie te trekken, by de aankomst op deszelfs territoir, door een Commissie uit Hoogst dezelve in den eed werd genoomen; immers zoo my, omtrent deeze twee laatste pointen, door een kundig Officier is onderrigt: (*i*) Waar in de Functien van den *Capitein Generaal* der Provintie bestaan, heb ik UEd. hier boven reeds breedvoerig aangeweezen, zo dat daar niets meer zal byvoegen, als alleen, dat onder de voorregten, aan deeze post thans verknogt, meede behoort de begeeving der Militaire Charges onder die Regimenten, welke op Hollandsche Repartitie zyn staande, van Vaandrig tot Collonel incluis, zo als my door denzelven Officier is verzeekert.

Omtrent de Commandementen, welke door de *Gouverneurs, Commandeurs &c.* in de byzondere Guarnisoensplaatsen binnen de respective Provintien geëxerceert behooren te werden, zal ik meede niets naders zeggen, als voor zo verre de stemmende Steeden, en de Residentieplaats van de Staaten

(*i*) Vid. hier over ook Slingelandt, IV. Deel, pag. 135, 36, 37.

ten van Holland in het byzonder betreft; ten aanzien van welke ik zo eeven remarqueerde, dat een *Gouverneur*, in de exercitie van zyn gezag, en de genieting der eerbewyzingen, eenigzints bepaalt was:

Hoe het hier omtrent gaat, en geſtelt is in alle de byzondere Provintien en *Steeden*, in welke de *Souverain vergadert*, gelyk *dit* overal, except alleen in Holland, plaats heeft in *Stemmende Steeden*, kan ik U.Ed. niet precies zeggen:

Maar na myne gedagten zoude hieromtrent overal dezelve cynoſure behooren gehouden te werden.

Te weeten, dat wanneer de Staaten vergaderd zyn, deeze, of wel de eerſte Heer, of Preſident der Vergadering alle de uiterlyke teekenen van het opperſte Militair gezag zoude behooren te exerceeren, en ook de hoogſte Militaire eerbewyzingen genieten; zonder zig egter te bemoeijen met de byzondere Militaire ſchikkingen, en details van het Guarniſoen; maar dezelve aan den Gouverneur der plaats, of den Commandant van de bezetting overlaatende:

En dat de Staaten ook aan deezen Gouverneur, of Commandant haare beveelen en ordres, ter executie van deeze of geene beſluiten behooren te addreſſeeren, en demandeeren:

By abſentie der Staaten Vergadering, zoude

de ik denken, dat dezelve Regten en Honneurs competeeren aan het Collegie van Gedeputeerden, of Gecommitteerde Raaden, immers in plaatſen, alwaar het zelve permanente Seſſie heeft, of anders geduurende derzelver reſidentie; en voorts aan Burgemeeſteren van de Stad; als repreſenteerende den Souverain, en in deszelfs naam het Gouvernement exerceerende:

In alle de Stemmende Steeden is het bekend, dat Burgemeeſteren het zelve regt hebben, en als *Politique Gouverneurs* aangemerkt moeten werden;

In welke qualiteit zy bevoegt zyn het Wagtwoord te geeven, de Sleutels van de Poorten te bewaaren, en die te laten openen of ſluiten; mitsgaders aan den Gouverneur, of Commandant van het Guarniſoen zodanige ordres omtrent het employ van de bezetting te geeven, als zy ter uitvoering van haare politique beveelen, noodig oordeelen;

Gelyk dit door den Heer van *Slingelandt* zeer omſtandig en klaar werd aangetoont: (*k*) de Praktyk egter hier omtrent is zeer different, want zo my berigt is, exerceeren in *Gelderland*, noch de Staaten, noch hunne Gedeputeerdens, noch de Burgemeeſteren der Steeden, eenig gezag over de

(*k*) Slingelandt, IV. Deel, pag. 58.

de bezetting, maar, hoewel ten tyde der Staaten Vergadering aan den Presidént de Militaire Honneurs beweezen werden, blyven egter altoos de sleutelen en het Parool by den Gouverneur of Commandeur:

In *Utrecht* wederom, blyft de Presidént Burgemeester altoos de post van Gouverneur exerceeren, hoewel aan de Staaten, wanneer vergadert zyn, eenige Honneurs door de Hoofdwagt beweezen werden.

In *Friesland* is my gezegt, dat Gedeputeerden Staaten te Leeuwaarden altoos alleen, of met den Stadhouder, wanneer presént is, de functien van den Gouverneur waarneemen:

In *Groningen* schynt het opperste gebiedt over de Stad, meede aan Burgemeesteren privative te competeeren, volgens Slingelandt: (*l*)

Van andere Provintien en Steeden ben ik niet geinformeert; maar ik begryp dat het van de respective Heeren Staaten dependeert, omtrent dit poinct in den haare zodanige schikkingen te maaken, als nodig oordeelen, in conformité egter van de voorregten der particuliere Steeden:

Wat nu aangaat den *Haag*, die dit byzonder heeft, dat zy, schoon geen Stemmende Stad, egter de eer, en het voorregt

(*l*) Slingelandt, IV. Deel, pag. 60.

regt geniet, dat de Souverein en Gecommitteerde Raaden aldaar reſideeren:

Zo is het zeeker, dat, tot nu onlangs, de Prins, 't zy dan in welke qualiteit, altoos, preſent zynde, het hoogſte gezag, Commandement en Honneurs genooten ſchynt te hebben, en by zyne abſentie Gecommitteerde Raaden. Maar omtrent het werk der Militaire Honneurs is reeds verandering gekoomen, en omtrent het Commandement is meede eene notabele verandering geproponeert, en in deliberatie. (*)

Volgens de hier boven gelegde gronden, en de Militaire Reegelen en Regten, zoude myns bedunkens, omtrent den Haag dit de meest gepaſte en natuurlykſte ſtelling zyn:

Dat gelyk het opperſte Gouvernement over de geheele Provintie, zo ook dat over den Haag in het byzonder, altoos in den boezem van den Souverain blyft berusten;

Dat dus het Gouvernement van de Provintie, teffens involveert dat van den Haag:

Dat de Staaten zelve de ordinaire functien van het Gouvernement niet kunnende, of goedvindende uit te oeffenen, de exercitie derzelve gedemandeert hebben aan den

(*) Is nu reeds, voor dat deeze wierdt gedrukt, by Haar Edele Groot Mog. geconcludeert op den 26 July.

den *Gouverneur* en de *Gecommitteerde Raaden* hunner Provintie;

Dat deeze *Gouverneur* gewoonlyk mede zyn verblyf in 's Hage houdende, en in die qualiteit mede Lid van het Collegie van Gecommitteerde Raaden zynde, (*m*) en gezamentlyk met dezelve de beſtelling, en het beſtier, of bevel exerceerende over de Militaire zaaken tot het Gouvernement behoorende, nogthans aan *Hem*, als de eerſte Perſoon, altoos is toegekent, en ook *reverâ* competeert, het repreſentatif, of de uiterlyke teekenen van gezag, en de Militaire eerbewyzingen; waar onder ook het geeven van het Parool, en alle ordinaire dagelykſche ordres omtrent het Guarniſoen, wagten, en exercitien: even gelyk dit alles by abſentie van denzelven te regt door den eerſten preſenten Heer van het Collegie, en in de ſtemmende Steeden altoos door den preſident Burgemeeſter, geëxerceert en genooten werdt; met die billyke uitzondering egter, welke by de jongſte Reſolutie van 24 February, omtrent de Militaire Honneurs, is vaſtgeſtelt;

Dat de Souverain deszelfs beſluiten, en beveelen, het Militaire betreffende, gewoonlyk, of, zo als de Heeren van Amſterdam

(*m*) En niet, als Preſident van de Ridderſchap, zo als de Poſt Num. 432. pag. 1043, abuſivelyk zegt.

dam zeggen, *regulariter*, behooren te addresseeren, of ter executie te geeven, direct, of aan den *Gouverneur*, of aan den *Gouverneur* en *Gecommitteerde Raaden*, na maate van den aart en het gewigt derzelve; kunnende niet wel den *Gouverneur*, wanneer presént is, geheel voorby gaan, of deszelfs qualiteit voor een tyd surcheeren, of buiten effect stellen:

De *Gouverneur* dus alleen, of beneffens Gecommitteerde Raaden, eenige beveelen van den Souverain ontfangende, of zelve nodig oordeelende te stellen, behooren die te geeven, en de executie daar van te gelasten aan den *Commandant van het Guarnisoen*, het zy direct, het zy door den Plaats-Major, of die geene, welke daar toe geëmployeert werdt:

Deeze *Commandant*, die of een daar toe expresselyk aangestelde Officier is, of gewoonlyk de eerste in rang presént zynde van het Guarnisoen, moet de gemelde ordres weder geeven, of doen geeven aan die geene, die dezelve, met de onder hun Commando gestelde Militie, zullen uitvoeren:

Indien derhalven Zyn Hoogheid, in qualiteit van Collonel van een der Corpsen, tot het Haagsche Guarnisoen behoorende, de eerste rang onder de Officieren van het zelve occupeert, is Hy ook verpligt, en bevoegt, de voorschreeve ordres van den Gou-

verneur en Gecommitteerde Raaden, te ontfangen en te executeeren; dog anderzints, en in qualiteit van *Capitein Generaal*, heeft hy, myns oordeels, daar mede niets te doen, zo min, en niet verder als ik hier boven reeds geremarqueert heb, dat hy in deeze qualiteit in de byzondere Guarniſoenen, het Commando over de Militie vermag te exerceeren:

Ja zelfs zouden Burgemeeſteren der ſtemmende Steeden in Holland aan Zyn Hoogheid, zo ik geloof, al kwam Hy daar in qualiteit van *Stadhouder* of *Gouverneur*, geen gezag, of teekenen van dien, over het Militaire afſtaan, of behoeven af te ſtaan, ten zy alleen om Hem eere en beleeftheid aan te doen, zo als wel gebruikelyk is;

Maar hoe het ten deezen opzigte zoude gaan, of *de jure* moeten gaan, wanneer eene Commisſie van den Souverain zelve, of van Gecommitteerde Raaden, in deeze Steeden komt of paſſeert, zoude ik niet derven bepaalen, hoewel ten aanzien der laatstgemelde minder bedenkelykheid ſchynt te zyn;

En omtrent het eerſte geval thans een verſch voorbeeld in de Stad van Rotterdam exteert, alwaar my gezegt is, dat wel het Wagtwoord door de Gecommitteerde van de Staaten zouden zyn gegee-

geeven, zo als ook de ordres omtrent het employ der Militie; dog dat de bewaaring der Sleutels is gebleeven by den Preſident Burgemeester:

Waaromtrent ook geremarqueert moet werden, dat deeze Militie niet uitmaakte het gewoone Guarnizoen, maar alleen als tot ſecuriteit, en tot een Lyfwagt der Commisſie, gedurende hun verblyf aldaar, derwaarts was gezonden:

Uit allen deezen zal UEd. genoeg bemerkt hebben, dat ik het, noch met het rapport van het beſoigne, en de zig daar by gevoegt hebbende, elf Amſterdamſche Raaden, noch met de ſuſtenue van Zyn Hoogheid, noch ook met de meerderheid der Amſterdamſche Vroedſchap, in alles eens ben; maar een ſystema op my zelve verkoozen hebbe, het welk egter, met betrekking tot het gezag van Zyn Hoogheid in 's Hage, wel het naast zoude overeen komen met het gevoelen van de voornoemde elf Amſterdamſche Heeren, zo als zy het zelve voorſtellen by het ſlot van hunne laatſte Conſideratien, van den 17 May; behalven dat ik niet kan zien, dat de Reſolutien van Maart 1672, thans op de zaak in questie, van eenige applicatie zoude kunnen zyn; En dat ik ook vermeine, dat het geeven van het *Wagtwoord*, en de daagelykſche zorg omtrent de

Militaire zaaken, niet alleen *uit deference*, en uit *toegeeventheid* aan Zyn Hoogheid is overgelaaten; maar dat zulks Hem *de jure*, en uit den aart der zaake even wettig toekomt, als, by zyne abſentie, aan den eerſten preſenten Heer uit het Collegie: zonder dat ik voorts zouden willen tegenſpreeken, het geen deze Heeren verder laaten volgen, *dat* namentlyk *Gecommitteerde Raaden des niettemin altoos de magt behouden, om in zaaken van gewigt, of op ſpeciaal bevel van de Staaten, de Militaire ordres aan den commandeerenden Officier, zelfs te geeven, in het Collegie*; hoewel myns bedunkens niet zonder kennis, en overleg van Zyn Hoogheid, wanneer preſent is, als *Gouverneur*, en als meedelid van hunne Vergadering: zo als dit een en ander, uit het hier vooren gededuceerde van zelve voortvloeit:

En wat laatſtelyk betreft de *Clauſula reſervatoir*, agter de Concept Reſolutie van Burgemeeſteren en Vroedſchappen van Amſterdam, van den 9 Maart, gevoegt; zoude dezelve, hoe zeer in de regten der Souverainiteit zelve gegrond, onnoodig en overtollig zyn, indien men de zaak volgens myn ſystema begreep, en zoo verklaarde, dat het Commandement, zo over de Provintie, als over den Haag, toegekent wierd aan Zyn Hoogheid, als

Gou-

Gouverneur der Provintien, met en benevens Heeren Gecommitteerde Raaden; — Des dat alle de uiterlyke teekenen van gezag, en eere, hier toe behoorende, op den gewoonen, en by Hun Ed. Groot Mog. bepaalden, of nog te bepaalen voet, (*n*) wel door Zyn Hoogheid, en in deszelfs abſentie, door den eerſten Heer van Gecommitteerde Raaden, by continuatie geëxerceert zouden werden; maar dat egter in alle extraordinaire gevallen, en andere zaaken, waarvan Zyn Hoogheid, of Gecommitteerde Raaden, zelve verſtonden Collegialiter kennis te neemen, ook by gemelde Zyn Hoogheid, en Hun Ed. Mogende gezamentlyk gereſolveert, en gedisponeert zouden moeten werden:

Hier door verbeeld men zig, dat alle zwarigheid, en vreeze zoude zyn weggenoomen, voor evenementen, die t'eeniger tyd door verzuim, of door verkeerde ordres, of ook door confuſie uit de diverſiteit der Commandementen, ten nadeele van het Souverain gezag der Staaten, of van de publieke rust, en veiligheid in hunne Reſidentieplaats, zouden kunnen ontſtaan; zonder aan het oppergezag van Hun Ed Groot Mogende over de Militie, eenigzints te kort te doen:

Want

(*n*) Vid. Reſol. van Holland van 24 February 1786.

Want, hoewel het oordeel, en de explicatie omtrent de gevallen, by de gemelde *Clauſul* bedoelt, waar in de Souverain zonder interventie van den Prins zyne ordres zoude kunnen doen executeeren, *caſu quo*. notoir alleen aan de Staaten zelve zoude ſtaan, oordeele ik egter, dat deeze exceptie eene al te fletrisſante verdenking zoude involveeren, zoo ten opzigte van den *Gouverneur*, en verdere Officieren, als van Gecommitteerde Raaden zelve, op alle welke deeze periode meede toepasſelyk zoude zyn; en dat dezelve dus weinig geſchikt, en gepast zoude zyn, om in eene plegtige Staats Reſolutie, en verklaring, te werden uitgedrukt, en geinſereert.

Behalven dat het ook een zaak is, die van zelve ſpreekt, en uit den aart der Souverainiteit proflueert, dat de Staaten, die egter in eene vrye Republicainſe Regeering niet geſupponeert moogen werden, van hunne magt, een buitengewoon gebruik te zullen maaken, anders dán om wyze, en valable reedenen, (of, om de uitdrukking der Amſterdamſche Reſolutie te gebruiken, *wanneer de nood, en conſervatie van den Lande het vereiſchen*, welke Phraſis ontleent ſchynt te zyn, uit Hun Hoog Mogende Reſolutie van 4 Juny 1588, by *Slingelandt* IV. D. p. 103 geal-

geallegeert), en dus nimmer *pro lubitu, et arbitrio*, altoos meester zyn, en blyven, om in extraordinaire voorvallen, en omſtandigheden, zodanige beſluiten te neemen, en door zodanige perſoonen te doen executeeren, als ter bereiking van hunne heilzaame oogmerken, meest geraaden vinden; — zonder dat zoo eene ſinguliere diſpoſitie, aan de ordinaire, en generale regel, of het anderzints gewoon gebruik, verſtaan zoude kunnen werden te derogeeren, of eenige atteinte toe te brengen.

Nu zal ik, ingevolge de hier vooren gelegde gronden zeer kortelyk uwe twee voorgeſtelde Vraagen kunnen beantwoorden: op de eerſte, *Hoe gy u zoudt dienen te gedraagen, wanneer u, in het Guarniſoen, eenige ordres wierden gegeeven; door iemand aan wien gy, na de regelen en gebruiken van den dienſt, niet direct ondergeſchikt waart:* komt het my voor;

Dat gy nimmer, volgens uw generalen eed, en verpligting, kunt weigeren, of nalaaten, naa te koomen, en te executeeren de beveelen, die u gegeeven werden, door den Officier, onder wiens Commando gy onmiddelyk geſtelt zyt: ten zy u op eene legaale, en kennelyke wyze, door of van wegens den Souverain der Provintie in welke gy u bevindt, zulks wierd geinterdiceert, of anders gelast:

Op

Op de Tweede Vraage: *Welke bevelen gy, eenig Guarnisoen, of Regiment commandeerende*, in eene andere Provintie, als die van uwe Repartitie, zoudt behooren te obſerveeren:

Antwoorde ik,

1°. Ten aanzien van het trekken, met uw Krygsvolk van de eene, na de andere plaats, *geene andere*, dan de Patenten van den Capitein Generaal der Unie, behoorlyk gevidimeert, of van attache voorzien, door de Gedeputeerde Staaten van die Provintie, of Provintien, in dewelke, of uit, en naar welke gy gelast werdt te marcheeren.

2°. Met opzigt tot het employ der Militie, die onder uw bevel ſtaat, en het ageeren met dezelve, *in de plaats van uw Guarnizoen*, *die* van den ordinaris Commandant van het zelve, en in cas gy zelve dit Commando mogt voeren, *die* van den Gouverneur, welke aldaar het opperbevel heeft, 't zy dan de militaire Gouverneur, of Commandeur, 't zy de politique Magiſtraat der Stad; alles ingevolge de ſchikkingen, en Coſtumen, op gezag van den Souverain in die Provintie plaats hebbende; en *buiten de plaats van het Guarniſoen geene andere*, dan van den Capitein Generaal, of ander Veldoverſte, door de Staaten van het territoir daar toe aange-

geſteld, of wel die u op eene legaale wyze van den Souverain zelve mogten toekoomen:

3°. Eindelyk, omtrent die zaaken, ten aanzien van welke, zo als boven breeder is verhandelt, de Militie altoos haare byzondere relatie behoudt tot de Provintie, op wiens repartitie zy geplaatst is, weder *geene andere beveelen*, dan *die* van de Gedeputeerde Staaten, uwe betaalsheeren, of van hunnen Capitein Generaal, in derzelver reſpective betrekkingen:

Ten beſluite zal ik hier nu nog maar byvoegen eenige weinige Remarques, op den oorſprong, en aanleidende oorzaaken, der zo fameuſe queſtie over het Haagſe Commando.

Zo veel ik uit het verhaal der omſtandigheden, en de uitgekomen ſtukken, daar over kan oordeelen, heeft een al te haaſtig opgevat misnoegen en verkeerde Raad, of begrip van Zyn Hoogheid, voornamentlyk oorzaak tot dit diſput, met alle deszelfs verregaande gevolgen gegeeven:

De eerſte Commotie onder het gemeen in 's Hage, is voorgevallen op Sondag, by het aftrekken der Wagt-Parade, op het Plyn, alwaar Zyn Hoogheid tegenwoordig was, of geweest was; *die* men dus veronderſtelde daar van niet ignorant te zyn geweest, en *die* men derhalve beweert,

weert; dat de nodige ordres tot ſtuiting van den oploop in den beginne, en tot voorkooming van verdere desordres, hadt kunnen, en behooren te geeven:

Dan dit niet geſchiedt zynde, en de gemoederen zedert lange in geen gunſtige diſpoſitie jegens Zyn Hoogheid verſeerende, en zig moogelyk verbeeldende, dat dergelyke beweegingen Hoogstdezelve zo onaangenaam niet waaren, is daar uit een vermeerdering van ongenoegen ontſtaan, en heeft men gemeint een opentlyk blyk van gevoeligheid, en indignatie dieswegens te moeten geeven; — zoo als dan de volgende Donderdag, op voorſlag van Haarlem, behalven de publicatie tegens zamenrottingen, dadelyk met dit oogmerk ordres zyn gegeeven aan Gecommitteerde Raaden, tot het uitzenden van militaire Patrouilles, door den Haag.

Ik erkenne nu wel, dat deeze of ſoortgelyke ordres, volgens het oude gebruik, volgens het welke dezelve te vooren altyd aan den *Gouverneur*, of *Vrouwe Gouvernante* waren gegeeven, ook eigentlyk weder aan Zyn Hoogheid, of wel ten minſten aan Zyn Hoogheid, en Gecommitteerde Raaden, hadden behooren geaddreſeert te zyn; maar dewyl Zyn Hoogheid, als *Gouverneur der Provintie*, ook meedelid is van Gecommitteerde Raaden,

en

en deeze niet gelast wierden, die ordres met voorbygang, of buiten weeten van Zyn Hoogheid te ſtellen, hadden dezelve, *aan de eene zyde*, wel behooren Zyn Hoogheid in het Collegie te convoceeren, om gezamentlyk de beveelen van de Staaten te expedieeren; of immers hadden Hun Ed. Mog. op eene gevoeglyke wyze, aan Hoogstdezelve daar van kennis dienen te geeven: — gelyk ook met de executie der ordres, eigentlyk niet de Capitein van de Hoofdwagt, maar de Commandant van het Guarniſoen, direct, of door den Plaats Major, hadt behooren gelast te werden:

Terwyl *aan de andere kant*, Zyn Hoogheid genoeg onderrigt van de diſpoſitie der Vergadering, of van deszelfs Directeuren, op zyn ſujet, en daar uit ligt kunnende voorzien, welk het ſort, en effect zyner klagten zoude weezen, veel voorzigtiger hadt gedaan, zyne gevoeligheid over het gepasſeerde op die tyd te verbergen, het verrigte zelfs van Gecommitteerde Raaden te homologeeren, en met dezelve verder te overleggen, welke nadere maatregulen, ter voldoening aan der Staaten intentie, te neemen.

Indien de zaak op die wyze behandeld ware geweest, en dat Zyn Hoogheid het abuis van Gecommitteerde Raaden, als door de haast, en minder attentie veroor-

zaakt, gepasseert, en zig niet aangetrokken hadt, komt het my waarschynlyk voor, dat dezelve geen verder gevolg gehadt, maar alles op den ouden voet zoude gebleeven zyn, en dat, wanneer Hy daarna, by een bedaard addres aan den Souverain verzogt hadt, met de executie hunner bevee len gehonoreert te mogen blyven, zulks als dan niet kwalyk zoude zyn opgenomen. Want niemand zal tegenspreeken, dat de gedane demarche, door het byeen doen roepen der Staaten op dien avond, met zoo veel drift, en spoedt, zeer onberaaden, en ongesaisonneert was, en dat de animositeit daar door tegens *Hem* merkelyk is aangegroeit, en opgezet.

Waar door dan een zaak, op zig zelve in der daad niet van dat gewigt, zoo veel beweeging, en eclat heeft gemaakt, als of het gantsche Vaderland daar door in nood, en gevaar waare gebragt.

In de klagten, door de Prins, zo in het Collegie van gecommitteerde Raaden, als in de Vergadering van de Staaten zelve, vinde ik de qualiteiten van *Gouverneur* en *Capitein Generaal* ook weeder zoo by, en onder een gevoegt, even als of het een, en dezelve Post was; daar Hy, myns oordeels, zig hier alleen hadt moeten beroepen op zyn qualiteit van *Gouverneur*

der Provintie, uit hoofde van welke Hy alleen, volgens zyne dustenue, konde doleeren, dat de ordres niet direct aan Hem, maar aan, en wel *alleen* aan, Gecommitteerde Raaden waren gegeeven, tegens het oude gebruik, en dat Gecommiteeerde Raaden, over de executie derzelve in zyne absentie, en buiten zyne kennis, hadden gedelibereert, en beslooten; Terwyl ik begrype, dat de qualiteit van *Capitein Generaat* in deeze niet te pas kwam, als Hem over het Guarnizoen van den Haag in dit geval geen de minste authoriteit geevende:

Hier is naderhand by gekoomen de bekende Misive van zyn Pruisische Majesteit, die, om er niets meer van te zeggen, in deeze conjuncture van tyden, geheel t'onpas kwam, en het zelve Effect moest doen, als olye in de vlam: gelyk het dan ook deeze Misive schynt geweest te zyn, die aanleiding heeft gegeeven, tot het zoo spoedig in de waereld brengen van het Rapport van den 5 November 1785, en tot het arresteeren der rescriptie aan gemelde zyne Pruisische Majesteit.

Hoe ik dit rapport beschouwe, kan UEd. uit al het geene op deeze materie te vooren gezegt hebbe, ligt opmaaken:

En schoon het op dezelve dag, met de rescriptie aan den Koning, is te voorschyn

gekomen, en van dezelve Commisſie, dunkt my egter een groot onderſcheid te bemerken, tusſchen deeze beide ſtukken en tusſchen de pennen, waar uit dezelve zyn voortgevloeit; zynde de Misſive by alle oordeelkundige geadmireert, als een ſchoon Staatkundig ſtuk, in allergepaſte, en decente termen ingerigt, en op de zaak in questie vooral niet misgetast:

Van het rapport zal ik niets meer zeggen, dan dat het my ten uiterſten zoude verwonderen, indien na een bedaart onderzoek van zaaken, op zo caduque of waarlyk gecaduceerde grond, als is de Reſolutie van 5 Maart 1672, eene Staatsreſolutie dien conform, by den Souverain genoomen wierdt: — Want hoe kort de evengem Reſolutie van 1672. aan deszelfs but heeft moogen beantwoorden, en hoe dezelve van geen applicatie, en werkende kragt kan zyn, in Stadhouderlyke tyden, is door de Amſterdamſche meerderheid, welkers raiſonnement ik op dit point niet dan just en ſolide kan vinden, boven alle tegenſpraak geſtelt.

En is my ten deezen reſpecte zeer gevallig onder het oog gekomen eene Reſolutie van de Staaten van Holland, van 20 Augustus 1682, over het Militaire gezag, en eerbewyzingen, aan den Stadhouder in 's Hage competeerende, die gy wel

by

by den een of ander van uwe kennisſen, in het IV. Deel van het Groot Placaatboek, pag. 104 a 105 eens moogt gaan naleezen: Hoewel dezelve moogelyk niet ſtaatsgewyze, dat is op voorgaande last van de Steeden, genoomen, en dus van geen valeur te houden zy, volgens de ſuſtenue der elf Amſterdamſche Raaden, waar over ik niet kan of derve oordeelen:

Hoe zeer ik nu by de deciſie deezer queſtie, zo min, als by andere Politique verſchillen, eenig direct belang hebbe;

Hoe zeer ik alle de tegenwoordige verdeeldheden en partyſchappen, in derzelver origine en voortgang, toeſchryve *aan* het heerschagtig en deſpoticq Caracter van den geweezen Veldmaarſchalk, zo geheel alleen van eene vrye Gemeenebest Regeering; — *aan* het mistrouwen, den jongen Prins ingeboezemt jegens de beste Vaderlandſche Regenten, — *aan* deszelfs opentlyke en obſtinate aankleeving aan het Engelſch Syſtema, tegens de gemanifesteerde begrippen en verlangens van de notabelſte Leeden der Regeering, en het voornaamſte deel der Natie; —— en *aan* de ſteeds aanhoudende onberaade conduite van Zyn Hoogheid in veelen opzigte:

En hoe zeer ik gereedelyk erkenne, dat 'er veele misbruiken en gebreeken in de Regeeringen van zommige Provintien ex-

teeren, die verbeetert en veele gegronde bezwaaren deswegens, die weggenomen behooren te werden, zo als ik ernstig en opregtelyk wenſche, dat eerlang geſchieden mooge:

Zoo kan ik egter, met zoo veele welmeenende Patriotten, die het welzyn en de waare Vryheid en grootheid van het Vaderland alleen beoogen, niet dan ten hoogſten bekommert zyn, dat de onbehoorlyke en onbezonne wyze, en de violente middelen, waar op men thans in veele plaatſen deeze Redreſſen tragt te effectueeren, in plaatſe van op eene bedaarde en wettige manier te werk te gaan, geen gelukkige noch duurzaame verbeeteringen, in onze Conſtitutie, en het rustig genot van onze Regten en Vryheden, maar veel eer de uiterſte verwarringen, beroertens en eindelyk den ondergang van dit ons gezegend Land, te weege zullen brengen:

Ik beklaag daarom hartelyk de goede, dog ongelukkige Ingezeetenen, die zig door zommige Heethoofden en Vreemdelingen, onder den naam en ſchyn van Patriotten, dog uit geheel verkeerde principes werkzaam, zo jammerlyk laaten misleiden, en gebruiken tot onderneemingen en maatregelen, waar van zy, dus voortgaande, de funeste gevolgen, en het rampzalig einde, niet dan te veel, dog teffens

te

te laat, zullen gewaar werden en ondervinden:

En hoope derhalven, dat alle opregte Vaderlanders, zoo onder de braave Burgeren, als onder de Regeering, die wel uit pryslyke inzigten, maar uit onkunde, of misverſtand, mogten meedegewerkt hebben tot vermeerdering van deeze onlusten, eens de oogen zullen openen en alle hunne vermoogens gezamentlyk inſpannen, om de *Grondwettige Herſtelling* van onze Vryheid, Voorregten en Conſtitutie, ook op eene wettige Conſtitutioneele wyze, en niet willekeurig en door geweld, als in voorige dagen, met gepasten ernst en ſpoed, te helpen daar ſtellen;

Ten einde de bedoelde Reformes zodanig moogen werden ingerigt, dat de billykheid en nuttigheid derzelve algemeen, en vooral door de nakomelingſchap, niet alleen erkent en gevoelt, maar ook uit hoofde van derzelver beſtendigheid, en de langduurige voorſpoed, en grootheid dezer Republiek, geconſtateert en bevestigt werde: En dat niet, wy noch misſchien, of onze kinderen, t'eeniger tyd genoodzaakt werden, met *Cicero* te wenſchen, en uit te roepen: *Utinam, Reſpublica ſtetisſet, quo coeperat ſtatu, nec in homines, non tam Commutandarum rerum, quam evertendarum Cupidos, incidisſet:*

Ik

Ik eindige, met gedienstig verzoek, dat UEd. my, indien ik omtrent een of ander poinct kwalyk geinformeert ben, of na uwe gedagten verkeerdelyk redeneere, beter gelieft te onderrigten, altoos bereid zynde, en niets anders beoogende dan de *Vryheid*, *Waarheid* en *Regtvaardigheid* hulde te doen en voor te staan; en my daarom tekenende

Libertatis, Justitiæ, et Veritatis amicus, et Patronus.

Uit myn
Boekvertrek,
8 July 1786.